

КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВО І КРИМІНОЛОГІЯ

DOI: 10.18372/2307-9061.61.16368

УДК 343.97(045)

А. М. Корягіна,

кандидат юридичних наук

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-3465-2480>

КАРАНТИННІ ОБМЕЖЕННЯ ЯК ДЕТЕРМІНАНТИ ДОМАШНЬОГО НАСИЛЬСТВА

Київський національний торговельно-економічний університет

вул. Кіото, 19, 02000, Київ, Україна

E-mail: anzgela11@gmail.com

Мета: у статті розкривається питання детермінації кримінальної агресії в умовах карантинної ізоляції. **Методи дослідження:** системно-структурний метод використано для дослідження класифікації видів причин домашнього насильства, також його було застосовано при аналізі норм Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству», щодо виокремлення в них ознак, які характеризують даний вид правопорушень; за допомогою статистичного аналізу та експертної оцінки опрацьовано матеріали, що містяться у відкритих інтернет-джерелах. **Результати:** визнається обумовлення побутових конфліктів тривалими карантинними обмеженнями. **Обговорення:** здійснюється аналіз даних про показники домашнього насильства під час пандемії з відкритих інтернет-джерел.

Ключові слова: потерпілий від злочину; детермінація; взаємовідносини потерпілого та злочинця; побутовий конфлікт; домашнє насильство.

Постановка проблеми та її актуальність.

Головною проблемою кримінології є виявлення причин злочинності.

Від відповіді на питання про причини та умови вчинення злочинів залежить вирішення безлічі теоретичних проблем кримінології. Але ще більше від нього залежать стратегії протидії злочинності та конкретні практичні профілактичні заходи. Дуже часто, серед масиву пояснень складної кримінальної ситуації в країні ми зустрічаємо позицію, що безперервне зростання злочинності на пряму залежить від неефективності державної політики в сфері боротьби із нею. Системній боротьбі зі злочинністю, на думку окремих науковців, перешкоджає відсутність на сьогодні цілісної і систематизованої концепції причин злочинності, до яких додалися військові дії на сході України та пандемія, без якої позбавляється необхідної змістовності й концепція боротьби зі злочинністю.

Аналіз досліджень і публікацій з проблеми.

Дослідженню детермінації злочинної поведінки присвячено чимало праць вітчизняних і зарубіжних вчених. На окрему увагу заслуговують праці Ю.М. Антоняна, В.В. Голіни, О.М. Джужи, А.І. Долгової, А.П. Закалюка, А.Ф. Зелінського, О.Г. Кальмана, В.В. Коваленко, В.М. Кудрявцева, Н.Ф. Кузнецової, П.П. Михайленко та ін. Однак треба визнати, що і дотепер проблема детермінації злочинності залишається до кінця не вирішеною, тим більше, в умовах нової реальності, до якої призвела пандемія COVID-19.

Так, метою даного дослідження є аналіз впливу карантинних обмежень на вчинення домашнього насильства.

Виклад основного матеріалу. Базуючись на діалектичних уявленнях у кримінології, під детермінацією злочинності прийнято розуміти взаємодію всіх процесів, явищ, фактів, які породжують, обумовлюють злочинність, дозволяють

їй зберегти певний стан і впливають на останню [1, с. 43].

Злочинність, у тому числі на побутовому рівні, є складним соціально-правовим явищем, вона обумовлена комплексом причин і умов різного, в тому числі не кримінального, характеру.

А.Б. Блага відносить до них особливості місця і часу, необхідну оснащеність злочинця (зброя, підручні засоби, транспорт), а також наявність різних предметів і обставин зовнішнього світу, які полегшують вчинення злочину, роблять його успішним [2, с. 16-20]. Це твердження особливо доречне в умовах жорсткого карантину, введеного владами країн внаслідок пандемії COVID-19. Майже одразу від початку введення карантину різко зросла кількість скарг на домашнє насильство. Українські тенденції розвитку ситуації в країні характеризуються зростанням безробіття, поверненням додому трудових мігрантів, поверненням додому з інтернатів дітей, збільшенням напруги в сім'ях.

Про статистику домашнього насильства в період пандемії COVID-19 дозволяють судити дані, що містяться у відкритих інтернет-джерелах. Так, в Івано-Франківській області 17 квітня 2020 року повідомили про 692 протоколи, складені поліцією з приводу сімейного насильства з початку року, з них 238 за період із 17 березня по 16 квітня [3], тобто в період карантину приріст склав третину від числа за попередній період (у середньому від 6 до 7,9 в день). Ла Страда-Україна, громадська організація, одним із напрямків діяльності якої є захист прав жінок і дітей, говорить, що за перший місяць карантину кол-центр організації зафіксував 2051 звернення, в той час як ще в січні і лютому ця цифра досягала 1273. Переважна більшість звернень – від жінок [4].

Схожі дані навели представники Фонду народонаселення ООН в Україні, які дають притулок жертвам сімейного насильства: за час карантину вони отримали на 37% більше звернень [5]. Також повідомляється про наповненість небагатьох існуючих притулків для жертв насильства.

Домашнє насильство – діяння (дії або бездіяльність) фізичного, сексуального, психологічного або економічного насильства, що вчиняються в сім'ї чи в межах місця проживання або між

родичами, або між колишнім чи теперішнім подружжям, або між іншими особами, які спільно проживають (проживали) однією сім'єю, але не перебувають (не перебували) у родинних відносинах чи у шлюбі між собою, незалежно від того, чи проживає (проживала) особа, яка вчинила домашнє насильство, у тому самому місці, що й постраждала особа, а також погрози вчинення таких діянь [6]. У даному, законодавчовизначеному понятті міститься вказівка на місце вчинення злочину, яким є спільне місце проживання постраждалої особи та її кривдника, нам також може бути будь-яке інше місце, але за умови, що насильство завдане конкретним суб'єктом, зазначеним у законі. Також законодавець наводить види дій, які характеризують об'єктивну сторону домашнього насильства. Щодо часу вчинення насильницьких дій, то законом він не визначений, тобто законодавцю не важливо в який саме період доби або пори року відбувається насильство. Але ми погоджуємося з А.Б. Благою, оскільки для даної категорії правопорушень важливими є такі особливості часу як його кількісні та якісні показники. Дані статистики свідчать, що саме під час жорстких карантинних обмежень до правоохоронних органів надходить найбільша кількість звернень щодо домашнього насильства. Цей час характеризується тим, що людям доводиться залишатися вдома, працювати дистанційно, дехто втратив можливість працювати взагалі. Хоча, в той самий час окремі суб'єкти господарювання продовжують працювати і це викликає справедливе невдоволення. Це зовнішні фактори, що характеризують даний час. Щодо внутрішніх характеристик часу, то одним із факторів, який має вплив на психологічний стан суб'єкта, є тривалість часу, проведеного спільно зі своїм партнером в одному, іноді, замкнутому просторі.

Наведене вище, також дозволяє виділити зовнішні та внутрішні причини даного виду правопорушень. Так, внутрішньою причиною злочинної поведінки є криміногенна мотивація, перш за все – це підтримання власного престижу і завоювання авторитету серед своїх домашніх, що переходить у ряді випадків у насильницьку, корисливу і т.п. мотивацію злочинної поведінки. Крім того, виділяється мотивація бажання завоювати лідерство серед свого оточення, що виявляється в прагненні продемонстру-

вати силу, нав'язати свою волю іншим, використовуючи свої організаторські здібності. Важливу роль у формуванні злочинної мотивації відіграють потреби. Наприклад, на відміну від потреб осіб, що відбувають покарання у вигляді позбавлення волі і теж мають певні обмеження, дані потреби не завжди є збоченими. До їх складу слід віднести потреби у достатку, який у даних умовах може бути обмеженим. До внутрішніх умов злочинної поведінки при вчиненні домашнього насильства можна віднести наявність у правопорушника різноманітних невротичних або психічних відхилень. Ці відхилення заважають особі повною мірою оцінити свої дії та керувати ними, про що свідчить характер поведінки, що призвів до кримінальної агресії. Також, до цієї групи умов слід віднести вже наявне негативне ставлення до потерпілої особи, яке складалося протягом тривалого часу. Емоційна нестійкість, нестриманість особи, обмежені можливості самоврядування в екстремальних умовах, переважання збудження над гальмуванням, емоцій над здоровим глуздом характерні для більшості правопорушників, що вчинили домашнє насильство. Конформізм, залежність від інших членів сім'ї, обумовлена обмеженим колом спілкування, неможливістю особи змінити за бажанням це середовище на свій розсуд у разі виникнення конфліктів і т. ін. викликає, підсвідомо природне прагнення вирватися із замкнутого кола і, як наслідок, особа зривається на тих, хто знаходиться поруч.

Зовнішньою причиною злочинної поведінки особи, що вчинила домашнє насильство є, на нашу думку, криміногенна ситуація, під якою розуміється відносно тривалий стан відносин, щонайменше, між двома сторонами, спрямований на все більше зростаюче заподіяння шкоди суспільним відносинам, дія якої проявляється при здійсненні більшості насильницьких дій в сім'ї. Таку ситуацію можна визначити як конфліктну. Під конфліктом розуміється зазвичай одноразове зіткнення між суб'єктами в формі сварки, бійки, скандалу і т. ін. Під конфліктною криміногенною ситуацією в сім'ї під час карантинних обмежень слід розуміти відносно тривалий, напружений стан відносин, які загострюються між суб'єктами. Він проявляється у зростанні ступеня тяжкості конфліктів, що повторюються і остаточно не вирішуються. Це приз-

водить до формування негативно-емоційної установки один до одного. Тож, до зовнішніх умов вчинення домашнього насильства можна віднести і особливості мікросередовища, умов, що створюють фізичну можливість для вчинення правопорушення.

Якщо жертві домашнього насильства нема де сховатися від свого кривдника, цю умову усунути дуже важко.

Уряди багатьох країн для вирішення проблем тимчасового проживання жертв домашнього насильства уклали договори з мережами готелів [7].

Британські вчені пропонують для вивчення причин та умов вчинення домашнього насильства використовувати можливості органів охорони здоров'я. Вони вважають, що принципи охорони здоров'я забезпечують корисну основу для розуміння причин і наслідків насильства, а також для запобігання насильству через програми первинної профілактики, політичні заходи та адвокацію. Цей підхід до запобігання насильству, спрямований на охорону здоров'я, прагне покращити здоров'я та безпеку всіх людей шляхом вирішення основних факторів ризику, що підвищують ймовірність того, що людина стане жертвою або винуватцем насильства.

Даний підхід складається із чотирьох етапів:

1) визначити проблему шляхом систематичного збору інформації про масштаби, характеристики та наслідки насильства;

2) з'ясувати, що краще працює для запобігання насильству шляхом розробки, реалізації та оцінки утручань;

3) здійснити ефективні та перспективні втручання в широкому діапазоні ситуацій;

4) слід контролювати вплив цих утручань на фактори ризику та цільовий результат, а також оцінювати їх вплив та економічну ефективність.

Тож, охорона здоров'я має на меті забезпечити максимальну користь для найбільшої кількості людей. Програми для первинної профілактики насильства, засновані на підході до охорони здоров'я, розроблені для того, щоб піддавати широкий прошарок населення профілактичним заходам, зменшувати та запобігати насильству на рівні населення [8].

Висновки. В якості сприятливих умов для зросту (чи зниження) злочинності виступають обставини зовнішнього світу. Пандемія карди-

нально змінила умови суспільного життя, вона реконструювала самі соціальні контакти.

Тож, вимушена цілодобова ізоляція в одному замкнутому просторі, невпевненість у завтрашньому дні сприяє створенню конфліктної життєвої ситуації, що призводить до виникнення агресії до свого близького оточення, яке постійно знаходиться поруч і яке дуже легко звинувачувати в усіх проблемах.

Правоохоронні органи, наразі, не в змозі оперативно реагувати на всі виклики, які виникають у зв'язку з пандемією, оскільки карантинні обмеження, що вводяться владою країни, також вимагають залучення правоохоронців до їхнього забезпечення.

Для вирішення проблеми Генеральний секретар ООН Антоніу Гутерреш запропонував урядам країн збільшити фінансування некомерційних організацій, що займаються підтримкою жертв насильства, встановити аварійні системи повідомлення про загрозу в аптеках і продуктових магазинах, а також прирівняти притулки до об'єктів життєзабезпечення.

Наведене вище також має стати поштовхом до приєднання України до Стамбульської конвенції про запобігання домашньому насильству [9] та якнайшвидшому впровадженню закріплених у ній принципів у вітчизняне законодавство.

Література

1. Закалюк А.П. Курс сучасної української кримінології: теорія і практика: у 3 кн. Кн. 1 Теоретичні засади та історія української кримінологічної науки. Київ: Вид. дім «Ін Юре», 2007. 424 с.

2. Блага А.Б. Механізм вчинення насильницьких злочинів і правопорушень проти членів сім'ї. *Вісник Національного університету внутрішніх справ*. 2004. № 28. С. 16-20.

3. Від початку карантину поліція Прикарпаття зафіксувала 278 випадків домашнього насильства. *Галицький кореспондент*. URL: <https://gk-press.if.ua/vid-pochatku-karantynu-politsiya-prykarpatyya-zafiksuvala-278-vypadkiv-domashnogo-nasylstva/>

4. Under quarantine, Ukrainian victims of domestic violence to struggle to access help. *KyivPost*. URL: <https://www.kyivpost.com/ukraine-politics/under-quarantine-ukrainian-victims-of-domestic-violence-struggle-to-access-help.html>

5. Жорсткий карантин. За місяць самоізоляції в Україні вдвічі зросла кількість скарг на домашнє насильство. *Nv.ua*. URL: <https://nv.ua/ukr/ukraine/events/karantin-v-ukrajini-prinis-sumni-nasilstvpochastishali-vdvichi-novini-ukrajini-50083885.html>

6. Про запобігання та протидію домашньому насильству: Закон України від 07 січ. 2018 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-19#Text>

7. As courts close for the coronavirus, officials and advocates adjust to protect domestic violence victims. URL: <https://www.inquirer.com/news/coronavirus-protection-from-abuse-orders-philadelphia-domestic-violence-20200406.html>

8. Violence Prevention Alliance The public health approach. World Health Organization, 2011. URL: https://www.who.int/violenceprevention/approach/public_health/en/

9. Council of Europe Convention on preventing and combating violence against women and domestic violence; Istanbul Convention. Council of Europe Treaty Series. № 210. Istanbul, 11.V.2011. URL: <https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list/-/conventions/treaty/210>

References

1. Zakalyuk A.P. Kurs suchasnoyi ukrayins'koyi kriminologiyi: teoriya i praktyka: u 3 kn. Kn. 1 Teoretychni zasady ta istoriya ukrayins'koyi kriminologichnoyi nauky. Kyiv: Vidavn. dim «In Yure», 2007. 424 s.

2. Blaha A.B. Mekhanizm vchynennya nasil'nits'kikh zlochyniv i pravoporushennya proty chleniv sim'yi. *Visnyk natsional'noho universytetu vnutrishnikh sprav*. 2004. № 28. S. 16-20.

3. Vid pochatku karantynu politsiya Prykarpatyya zafiksuvala 278 vipadkiv domashn'oho nasylstva. *Halyts'kyi korespondent*. URL: <https://gk-press.if.ua/vid-pochatku-karantynu-politsiya-prykarpatyya-zafiksuvala-278-vypadkiv-domashnogo-nasylstva/>

4. Under quarantine, Ukrainian victims of domestic violence to struggle to access help. *KyivPost*. URL: <https://www.kyivpost.com/ukraine-politics/under-quarantine-ukrainian-victims-of-domestic-violence-struggle-to-access-help.html>

5. Zhorstkyi karantyn. Za misyats' samoizalatsiyi v Ukrayini vdvichi Zroslo Kil'kist' Skarha na domashnye nasylstvo. *Nv.ua*. URL: [https://nv.ua/ukr/ukraine/events/karantin-v-](https://nv.ua/ukr/ukraine/events/karantin-v-ukrajini-prinis-sumni-nasilstvpochastishali-vdvichi-novini-ukrajini-50083885.html)

ukrajini-prinis-sumni-naslidki-vipadki-domashnogo-nasilstva-pochastishali-vdvichinovini-ukrajini-50083885.html

6. Pro Zapobihannya ta protidiyu domashn'omu nasyl'stvu: Zakon Ukrayiny vid 07.01.2018. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-19#Text>

7. As courts close for the coronavirus, officials and advocates adjust to protect domestic violence victims. URL: <https://www.inquirer.com/news/coronavirus-protection-from-abuse-orders-philadelphia-domestic-violence-20200406.html>

8. Violence Prevention Alliance The public health approach. World Health Organization, 2011. URL: https://www.who.int/violenceprevention/approach/public_health/en/

9. Council of Europe Convention on preventing and combating violence against women and domestic violence; Istanbul Convention. Council of Europe Treaty Series. № 210. Istanbul, 11.V.2011. URL: <https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list/-/conventions/treaty/210>

Angela Koryagina

QUARANTINE RESTRICTIONS AS DETERMINANTS OF DOMESTIC VIOLENCE

Kyiv National University of Trade and Economics
Kyoto str., 19, 02000, Kyiv, Ukraine
E-mail: anzgela11@gmail.com

Purpose: the article reveals the issue of determination of criminal aggression in the conditions of quarantine isolation. **Research methods:** the analysis of determination of individual criminal behavior is carried out on the basis of general theoretical provisions of science of criminology, psychology and criminal law, developed by leading domestic and foreign scientists. Thus, the system-structural method was used to study the classification of types of causes of domestic violence, it was also used in the analysis of the Law of Ukraine «On Prevention and Counteraction to Domestic Violence» to identify features that characterize this type of offense; with the help of statistical analysis and expert evaluation, the materials contained in open Internet sources were processed. **Results:** this article analyzes the impact of quarantine restrictions on aggression that leads to domestic violence. **Discussion:** the study of the causes and conditions of crime contributes to the solution of many theoretical problems of criminology. But crime strategies and specific preventive measures depend even more on it. Devoted his scientific works to the study of the determination of crime Yu.M. Antonyan, B.B. Golina, O.M. Djuzha, A.I. Dolgova, A.P. Zakaluk, A.F. Zelinsky, O.G. Kalman, V.V. Kovalenko, V.M. Kudryavtsev, N.F. Kuznetsova, P.P. Mykhaylenko and others. But the question of the impact of quarantine restrictions in a pandemic on criminal aggression, only at the beginning of his study. The article defines the definition, which is understood as the interaction of all processes, phenomena, facts that give rise to crime, allow it to maintain a certain state and affect the latter.

Statistics contained in open Internet sources show an increase in domestic violence both in Ukraine and abroad.

Thus, according to representatives of the UN Population Fund in Ukraine, which provide shelter to victims of domestic violence: during the quarantine they received 37% more appeals.

The article also concludes that forced round-the-clock isolation in one closed space contributes to the creation of a conflicted life situation, which leads to aggression towards one's close environment.

Attention is also drawn to the fact that during quarantine restrictions, law enforcement agencies are not able to respond quickly to all challenges arising from a pandemic, as quarantine restrictions imposed by the country's authorities also require the involvement of law enforcement officers in their software.

Key words: victim of crime; determination; the relationship between the victim and the offender; domestic conflict; domestic violence.

Стаття надійшла до редакції 02.11.2021